

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (50)

**СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК
(ЗБІРНИК КОНФЕРЕНЦІЙ)**

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 20 листопада 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** канд.пед.наук, доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д-р.пед.наук, проф. Мисліцька Н.А., д-р.філол.наук Войцехівська Н.К., канд.філол.наук, доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)

*Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції*

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(50) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 266с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

РУДА ТЕТЯНА, АТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА.....	7
---	----------

ФІЛОЛОГІЧНІ ГОРИЗОНТИ: НАУКОВИЙ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ, ФІЛОСОФСЬКИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ, НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ВЕКТОРИ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, КОГУТЮК ОКСАНА, МЕДВЕДЄВА ЛІЛІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	11
ГРИМАШЕВИЧ ГАЛИНА, УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДНИК СИНТАКСИЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОЗОВИХ ТЕКСТІВ ЗБІРКИ СЕРГІЯ ЖАДАНА «АРАБЕСКИ»	17
КОСТЬ МАР'ЯНА, ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ.....	19
БЕРЕЗОВСЬКА ВІТАЛІНА, ГОНТАР НАТАЛІЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ОНЛАЙН-СЕРВІСУ КАНОТ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ, ПОВТОРЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ	26
ДІБРОВА ОЛЬГА, ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	30
СТРЕМБІЦЬКА ЛАРИСА, КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛЬСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ.....	33
ФЕДОРЦОВА ОЛЕНА, МЕТОД КРЕАТИВНОЇ СТРУКТУРОВАНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	36
ЦЕПКАЛО ТЕТЯНА, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У ПІДЛІТКОВІЙ ПЕРІОДИЦІ	39
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, ВИШНЕВСЬКА ЮЛІАНА, ФУРМАНЮК НАТАЛІЯ, КРИВОШЕЄВА ЛІЛІЯ, НАЗАРОВА АНЖЕЛІКА, ТВОРЧІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК СПІВТВОРЧІСТЬ: СОЦІОЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	46
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, РЕФЛЕКСИВНА СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	54
БАРЩЕВСЬКА ІННА, РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСМИСЛЕННІ ВАЖЛИВИХ ЖИТТЄВИХ ЯВИЩ, ЗАСВОЄННІ ЦІННОСТЕЙ І МОРАЛЬНИХ НОРМ	59
БЕВЗА ДІАНА, РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ГОЛОСУ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ПРОЗИ.....	61
ВІННИЦЬКА АННА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛОМОВНОЇ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	65
ГАЛЬЯНОВА ОЛЕНА, ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПОДОЛАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	69
ІЩУК ВІКТОРІЯ, ШЕВЧУК АННА, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	74
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Е.М. ХЕМІНГУЕЯ: РАННІЙ ЕТАП.....	79

ПЛАХОТНЮК ВІКТОРІЯ, ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	85
ПОГОРЄЛОВА АЛІНА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХНІ УКРАЇНСЬКІ ЕКВІВАЛЕНТИ.....	90
РОМАНУХА ЮЛІЯ, СКРИПНИК НАДІЯ, КЛОЧКО ТЕТЯНА, РОСЛА ІРИНА, ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД.....	94
КУШКО ІГОР, ЛИСАК ІГОР, ПІДГОТОВКА ДО НМТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ.....	98
ЗРАЛКО АННА, СУЧАСНІ МОВНІ ТРЕНДИ В РЕКЛАМІ ТА МАРКЕТИНГУ.....	101

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ШАПОВАЛОВ ВОЛОДИМИР, РОЛЬ ЗНАННЯ ІСТОРІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ.....	106
КОЗІГОРА МАРІЯ, ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	110
МАРЧУК СЕРГІЙ, ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЗА КНЯЗЮВАННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО.....	113
ДЖУРАК СЕРГІЙ, ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	116
МАКУШЕНКО СВІТЛАНА, КЛЮЧ ДО УСПІХУ: ЧОМУ ОСВІТА ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАЙВИЩОЮ ЦІННІСТЮ.....	120
СМУШКО ВЛАДИСЛАВ, ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	123
МАРТИНЮК ЛЕСЯ, МАРТИНЮК ВАДИМ, ОСВІТА ЯК КАТАЛІЗАТОР САМОІДЕНТИЧНОСТІ.....	129
СМАКОТА ЛАРИСА, ПАНАСЕНКО ТЕТЯНА, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	129
ТОКАР ЛЮБОВ, РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ МЕДІАОСВІТИ.....	135
КРЕВСЬКА ХРИСТИНА, ІНКЛЮЗИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	140
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, ФЕЩЕНКО ЮЛІЯ, ПУБЛІЧНІ ПОДІЇ ЯК ОСВІТНІЙ РИТУАЛ: ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ СВЯТКУВАННЯ.....	142
КУРИЖКА ВІКТОРІЯ, ТАРАСЮК ОЛЬГА, РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	144
СИНЄГУБ ЯРОСЛАВА, ДЖУГОСТРАНСЬКА ІРИНА, ОСВІТА І НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ: МІСІЯ В УТВЕРДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	147
ЧЕМЕРИС ІРИНА, КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	149
ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ, ЛЕБЕДИНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА, ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ.....	153

ЗАЙЧЕНКО ІВАН, ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОСВІТИ В САМОСТІЙНІЙ УКРАЇНІ	157
ЯРОВА АНАСТАСІЯ, ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	161
КАЗАК ОЛЕКСАНДР, ОСВІТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	164
КОБУК ОКСАНА, СМОКОВИЧ ТЕТЯНА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З МУЗИЧНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	166
КУЗЬМИНСЬКА ДІНА, ТВОРЧИЙ ВИМІР ОСВІТИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА УМОВА РОЗВИТКУ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІДЕЙ КЕНА РОБІНСОНА.....	168
ОЖГО ДАРИНА, БУГАЙЧУК АНАСТАСІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	171
ПЕТРУК АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	174
СУПРУН ЯНА, НАУМИЧ ВАЛЕРІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	176
САВЧУК ОКСАНА, ОСТАПУК ВІКТОРІЯ, ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	178
СТАНКЕВИЧ ІННА, НАВЧАННЯ ЯК ДІАЛОГ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ ЧУЖОЇ ДУМКИ	180
ЛЯШУК ДАРИНА, СУПРУНОВА АННА, ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	184
КНЯЖУК ГАЛИНА, СВІТ ГРИ – СВІТ ЕМОЦІЙ: РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО НАСТРОЮ ДИТИНИ.....	186
ЛЮБОВ КИРЧ, ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	191
ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДРА, ГЕДЗ ДАР'Я, ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	195
ОСИП ЮРІЙ, ОСИП МАРІЯ, ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ БІОХІМІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ....	199
ГОЛЯ ГАЛИНА, ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	204
СВЯТЕНКО БОГДАНА, РІЗНІ ПОГЛЯДИ НА КОНЦЕПЦІЮ СЛОВА “WAR”	207
ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА, МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ.....	211
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ (1941-1944).....	215
КУШКО ІГОР, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	219
БУГА ОКСАНА, СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	222

ОСАДЧУК АЛЛА, УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ШТРАФУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СТОРОНИ ПИТАННЯ	228
МАРІЯ – ВІКТОРІЯ ВІКТОРУК МАДЯРА, ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЯХ	230
ГАЛАЙДА СТАНІСЛАВ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК УМОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	233

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА

ІВАНОВА НАДІЯ, «ДІТЛАХИ В САДОЧКУ ГРАЛИ – СВЯТО РАДО ЗУСТРІЧАЛИ»	236
НАГОРНЮК ВАЛЕНТИНА, МАЗУР АЛЬБІНА, РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ	240
МАШТАЛЯР ЙОСИП, ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	244
МЕЛЬНИК ЄВГЕН, ФУТЗАЛ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ	246
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, РОЛЬ ВИКЛАДАЧА З ДОДАТКОВОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИКИ	250
СЛОБОДЯНЮК ОЛЕНА, КОМПЛЕКС ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ	255
ТЕРЕПА АЛЛА, МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ОДНА З ПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	262

ВИМОГИ

до підготовки науково-методичних статей

2. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання: підручник. 3-є вид., доп. та переробл. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 377 с.
3. Козловський Ю. М., Ортинський В. Л., Дольнікова Л. В. Педагогіка : підручник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2020. 372 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.

*Стаття надійшла до редакції
14 листопада 2025 р*

ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

УДК 37.01:341.1

ЧЕМЕРИС ІРИНА,

КОВАЛЬЧУК ІРИНА,

КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради

Abstract. *The article examines the role of education in ensuring human rights and freedoms in the context of contemporary social and political challenges within the framework of international law. It analyzes the significance of educational processes in shaping legal awareness, developing civic competence, and protecting human rights in accordance with international standards and conventions.*

Keywords: *education, human rights, international law, legal awareness, civic competence, social challenges.*

Постановка проблеми. Сучасні збройні конфлікти, зокрема збройна агресія проти України, супроводжуються масовими порушеннями прав і свобод людини, що актуалізує необхідність переосмислення ролі міжнародно-правових механізмів їх забезпечення та захисту. Незважаючи на наявність розгалуженої системи міжнародних норм і договорів у сфері прав людини та міжнародного гуманітарного права, практика їх реалізації в умовах воєнних дій залишається складним і суперечливим процесом. Виникає потреба у глибокому аналізі ефективності дії цих норм, механізмів контролю за їх виконанням, а також у визначенні шляхів удосконалення національного законодавства з метою його гармонізації з міжнародними стандартами. Саме тому дослідження проблеми забезпечення прав і свобод людини в умовах збройного конфлікту має важливе

теоретичне та практичне значення для сучасної освіти й державної правової політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження підтверджують, що освіта є важливим інструментом реалізації та захисту прав людини у міжнародному контексті. Як зазначає С. Сисоева, *сучасна освіта передбачає відкритість до майбутнього, а її подальший розвиток має бути спрямований на подолання замкненості та надання освітньому процесу творчого характеру.* Ця позиція дослідниці акцентує увагу на необхідності створення нової освітньої моделі, здатної відповідати соціокультурним і технологічним реаліям постіндустріального суспільства [6].

На думку В. Кременя, побудова інноваційної системи освіти вимагає створення таких умов, за яких кожен

громадянин матиме доступ до якісної освіти, що відповідає його здібностям і потребам. Учений підкреслює, що це можна означити як принцип **«більше освіти для більшості людей»**. У сучасних умовах знання стають одним із ключових чинників економічного розвитку, а в економіці, що ґрунтується на знаннях, досягнення людства суттєво зростають у багатьох галузях, забезпечуючи поступ суспільства та конкурентоспроможність держави [4].

ЮНЕСКО у своєму звіті «Education for Human Rights and Democracy» демонструє ефективність освітніх програм, орієнтованих на права людини, у формуванні демократичного суспільства та правового світогляду молодого покоління [8].

Мета статті – проаналізувати значення освіти як чинника забезпечення прав і свобод людини в умовах сучасних соціальних та політичних викликів, визначити роль міжнародного права у формуванні освітніх стандартів та громадянської компетентності, а також окреслити напрями подальших досліджень у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Права і свободи людини і громадянина є фундаментальними цінностями, які гарантують гідність, автономію та розвиток кожної особи. Вони формують основу для становлення та соціалізації індивіда, дозволяючи вільно виражати свої думки, переконання та ідеї, обирати життєві цілі і способи їх досягнення.

У законодавчій системі України, зокрема в Конституції, закріплено, що утвердження та забезпечення прав і свобод людини і громадянина є одним із ключових обов'язків держави [3]. Це положення визначає основоположний напрям діяльності органів державної влади, спрямований на створення правових, політичних і соціальних умов для реалізації та захисту прав людини. Забезпечення дотримання цих прав виступає фундаментом функціонування

демократичної, соціальної та правової держави, а також критерієм її зрілості й ефективності.

Міжнародно-правові стандарти у сфері захисту прав людини в умовах збройного конфлікту становлять комплекс норм і принципів, закріплених у міжнародних договорах, конвенціях та звичаєвому міжнародному праві. Основу цих стандартів формують **Міжнародний білль про права людини, Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи до них 1977 року**, які регламентують захист цивільного населення та осіб, що не беруть або перестали брати участь у бойових діях. Особливе значення мають також **Європейська конвенція з прав людини** та практика **Європейського суду з прав людини**, які визначають обов'язки держав навіть у надзвичайних ситуаціях.

Згідно з міжнародним правом, держави, які перебувають у стані збройного конфлікту, не звільняються від своїх зобов'язань щодо дотримання основоположних прав людини. Навіть за умов війни держава зобов'язана гарантувати право на життя, заборону катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження, а також забезпечувати мінімальні стандарти гуманності. Таким чином, міжнародно-правові механізми виступають важливим інструментом контролю за дотриманням державами прав людини в умовах воєнних дій.

Україна, як держава-учасниця основних міжнародних договорів у сфері прав людини, послідовно інтегрує міжнародно-правові стандарти у свою національну правову та освітню системи. Конституція України визначає, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, є частиною національного законодавства. Це забезпечує пряму дію норм міжнародного права в українській правовій системі та створює

підґрунтя для ефективного захисту прав людини навіть у надзвичайних умовах, зокрема під час збройного конфлікту. Важливу роль у цьому процесі відіграє практика Конституційного Суду України, Верховного Суду та використання рішень Європейського суду з прав людини, що сприяє гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами і підвищенню ефективності їх реалізації.

Порушення права людини на освіту – це ситуація, коли особи або групи осіб позбавляються доступу до освіти, або їхні можливості отримати якісну освіту обмежуються з різних причин.

Актуальність і важливість прав людини, їх реалізації та захисту є очевидною. Основною загрозою та перешкодою на шляху реалізації прав людини є збройні конфлікти. Саме в умовах конфлікту та війни порушення прав людини набувають надзвичайного поширення. Питання гарантій прав людини у воєнний час потребує пильної уваги та дослідження з боку науковців та широкої громадськості.

Збройні конфлікти спричиняють непропорційний вплив на представників різних вікових груп: бойові дії та окупація супроводжуються порушенням прав та свобод дитини, серед яких право на життя, на безпеку в умовах бойових дій та війни, на освіту, на здоров'я та розвиток особистості, право бути із сім'єю, а також право на турботу і захист з боку держави. Ці права деталізовані в Конвенції ООН про права дитини [2], яка ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року, відома як своєрідна *«світова конституція прав дитини»*.

Україна ратифікувала Конвенцію 28 лютого 1991 року, і з 27 вересня того ж року вона стала частиною національного законодавства. Цим актом держава взяла на себе зобов'язання створювати безпечні та сприятливі умови для розвитку дитини,

забезпечуючи їй доступ до якісної освіти та охорони здоров'я.

Положення **Конвенції про права дитини** (1989), що регламентують право на освіту, базуються на принципах **Конвенції ЮНЕСКО** щодо подолання дискримінації в освітній сфері. Держави-учасниці зобов'язані забезпечувати безоплатну та обов'язкову початкову освіту, сприяти розвитку різних форм середньої освіти – як загальної, так і професійної, гарантувати доступність вищої освіти для всіх осіб відповідно до їхніх здібностей, а також забезпечувати вільний доступ дітей до навчальних матеріалів та інформації в галузі освіти та професійної підготовки. Крім того, держави вживають заходів для стимулювання регулярного відвідування навчальних закладів та зменшення кількості учнів, які залишили школу [2].

Відповідно до **статті 29 Конвенції**, освіта дитини повинна сприяти всебічному розвитку особистості, її талантів, розумових і фізичних здібностей, вихованню поваги до прав людини та основних свобод, а також підготовці до свідомого життя у вільному суспільстві на засадах розуміння, миру, терпимості, рівноправності чоловіків і жінок та дружби між усіма народами, етнічними, національними та релігійними групами [2].

Під час війни права людини часто порушуються, але навіть у таких екстремальних умовах вони мають бути захищені відповідно до міжнародного права. Основні принципи захисту прав людини під час воєнних дій закріплені в міжнародних договорах, зокрема в: женевських конвенціях 1949 року [7], додаткових протоколах до них, ці норми доповнюються Резолюцією Ради Безпеки ООН 2601 (2021) «Захист освіти в збройному конфлікті» [5].

Загальна декларація прав людини (1948) є універсальним міжнародним документом, що визначає основні права та свободи людини, серед яких – **право на**

освіту. Відповідно до **статті 26**, кожна людина має невід'ємне право на освіту, яка повинна бути спрямована на всебічний розвиток особистості, формування взаєморозуміння, толерантності та дружніх відносин між народами, а також між расовими й релігійними групами. Декларація передбачає безоплатність освіти принаймні на початковому та загальному рівнях, обов'язковість початкової освіти, загальнодоступність технічної й професійної та рівні можливості для всіх при здобутті вищої освіти відповідно до здібностей. Окремо підкреслюється право батьків на пріоритет у виборі форми освіти для своїх дітей [1].

Також право на освіту гарантоване статтею 53 Конституції України [3]. Наша держава має створити рівні умови для доступу до освіти, ніхто не може бути обмежений у праві на її здобуття. Кожна дитина в Україні, незалежно від місця її перебування, має право на гарантоване безоплатне здобуття середньої освіти в державних та комунальних закладах.

Попри війну, діти повинні мати можливість продовжувати навчання. На практичному рівні забезпечення освіти в умовах кризи регулюється Керівними принципами ЮНЕСКО щодо права на освіту під час надзвичайних ситуацій та після кризи. Руйнування шкіл, лікарень або житлових будинків, не пов'язаних із військовими цілями, є порушенням міжнародного права.

Обмеження на освіту можуть мати різні форми і причини, що призводять до того, що певні групи людей або окремі особи не можуть отримати доступ до якісної освіти. Ось деякі з ключових типів обмежень:

1. Соціально-економічні обмеження:

– бідність (нестача фінансових ресурсів для оплати навчання, купівлі підручників, форми або витрат на транспорт);

– відсутність інфраструктури (у сільських або бідних районах можуть бути відсутні належно обладнані школи).

2. Гендерні обмеження: дискримінація за статтю (обмеження доступу дівчат до освіти через традиції або соціальні норми).

3. Політичні обмеження:

– цензура (контроль або обмеження змісту освіти з боку урядових або авторитарних режимів);

– політичні конфлікти та війни (знищення або використання шкіл для військових цілей, що веде до закриття закладів).

4. Культурні та релігійні обмеження:

– релігійні заборони (обмеження доступу до світської освіти, дозвіл лише на певні види навчання);

– традиції та звичаї (примусове залишення школи для допомоги в господарстві або вступу в ранній шлюб).

5. Обмеження для людей з інвалідністю: відсутність інклюзивної освіти (проблеми доступу через відсутність інфраструктури (пандуси, спеціальні класи) або підготовлених вчителів).

6. Юридичні та адміністративні обмеження:

– проблеми з документами (обмеження для біженців, внутрішньо переміщених осіб або мігрантів);

– вікові обмеження (дискримінація тих, хто втратив можливість навчатися в молодому віці).

Ці обмеження на освіту впливають на рівень грамотності, можливості працевлаштування та загальний розвиток суспільства. Подолати їх можна через міжнародні ініціативи, реформи в національних освітніх системах та активну участь громадянського суспільства.

Отже, дослідження міжнародно-правових аспектів забезпечення прав і свобод людини в умовах збройного конфлікту є надзвичайно актуальним для України, яка нині перебуває у стані збройної агресії. Аналіз теоретичних і

практичних засад цієї проблематики сприятиме глибшому розумінню механізмів правового захисту людини та вдосконаленню національної системи гарантування прав у період воєнних дій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, освіта виступає важливим механізмом захисту та реалізації прав і свобод людини у відповідності до міжнародних стандартів. Сучасні соціальні

та політичні виклики потребують інтеграції міжнародно-правових знань у навчальні програми на всіх рівнях освіти. *Подальші дослідження* можуть зосередитися на ефективності різних методів освітньо-правового виховання, впливі міжнародного права на освітні процеси та оцінці результативності міжнародних освітніх програм для формування правової свідомості та громадянської компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Загальна декларація прав людини. URL: <https://surl.li/wpyluh> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 13.11.2025).
3. Конституція України. URL: <https://surl.li/zttqsk> (дата звернення: 20.11.2025).
4. Кремень В. Освіта і наука: інноваційний аспект. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2011. № 1. С. 4–7.
5. Резолюція Ради Безпеки ООН 2601 (2021) «Захист освіти в збройному конфлікті». URL: <https://www.google.com/search?q=https://undocs.org/S/RES/2601> (дата звернення: 20.11.2025).
6. Сисоєва С. Сфера освіти як об'єкт дослідження. *Освітологія*. 2012. Вип. 1. С. 22–29.
7. IV Женевська конвенція про захист цивільного населення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 13.11.2025).
8. UNESCO. Education for Human Rights and Democracy. Paris, 2023. 109 p. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-education-peace-and-human-rights-international-understanding-cooperation-fundamental> (дата звернення: 15.11.2025).

*Стаття надійшла до редакції
15 листопада 2025 р*

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

УДК 377.8.011.3 – 51:373.2]:37.015.31 – 029:2

ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ,

спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

ЛЕБЕДИНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА,

здобувачка освіти
КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Анотація. У статті висвітлено питання підготовки національних педагогічних кадрів на засадах духовного розвитку особистості майбутнього вихователя з опорою на національні культурно-духовні цінності. Підготовка національних педагогічних кадрів, зокрема, вихователів ЗДО, є важливою умовою вирішення проблеми формування у дітей національних